

WALTER VAN DEN BROECK

Etcetera stelt met ingang van dit nummer telkens een pagina open voor een gastcolumnist. Walter van den Broeck opent de rij. Hij is een verkleefd bezoeker van De Warande (Turnhout) en zag er Hesitate and Demonstrate aan het werk, enkele dagen vòòr zij het Kaaitheater zouden aandoen.

Men hoede zich voor toverlantaarns

Een stuk over emigrés? Dat kan interessant worden. Het heeft mij altijd al geïnteresseerd hoe mensen, die om politieke redenen hun land moeten verlaten, zich elders uit de slag trekken. Emigré zijn is ontheemd zijn, gestraft zijn. En hoe leef je daarmee? Ga je er langzaam maar zeker aan kapot, of is de kans reëel dat je die kwelling na enige tijd ombuigt en produktief maakt? Dat soort dingen, dus. Vol hoopvolle verwachting op naar de Turnhoutse Warande, alwaar Hesitate and Demonstrate het stuk *Goodnight Ladies* zal opvoeren.

Als je binnenkomt is het pikdonker. Op het podium staan onder een flauw lichtkegeltje een man en een vrouw elkaar roerloos doch innig te omhelzen. De muziek suggereert treurnis. Dit is een afscheid op een godverlaten nachtelijk perron. Meteen is ook duidelijk dat "Hesitate and Demonstrate" modern, grensverleggend theater wil brengen. Hoewel het woord duidelijk wordt geschuwd, echt mimisch kun je dit schouwspel ook niet noemen. Beweging en gebaar komen uit het realisme. Als ze tekort dreigen te schieten worden ze aangevuld met enkele woorden. Maar ook dat volstaat niet om de inhoud over te brengen. Daarom worden overvloedig andere middelen aangewend: muziek, geluid, (schaars) licht, decor, kostuums en mist. Dat alles speelt perfect op elkaar in. *Goodnight Ladies* is een feilloos lopend mechaniek. (Daarom wordt bij de ingang ook gezegd dat alle bezoekers binnen de vier minuten hun plaats moeten hebben ingenomen!)

Ik heb het intussen al begrepen: mijn verwachtingen zullen niet worden ingelost. Het stuk verwijst naar een bepaald soort emigrés uit het verleden. Russische edellieden, zeg maar, die zich na de revolutie Parijswaarts spoedden om er balletlerares of buitenwijper te worden, of om er de jongste dochter van de Tsaar uit te hangen. Juister: het verwijst in de eerste plaats naar een sfeer uit een bepaald soort emigré-films. (Ingrid Bergman met breedgerande hoed is vlak in de buurt. Humphrey Bogart met bezopen smoel en sigaret, en Peter Lorre met op folteren beluste oogjes zijn dat ook.)

En het moet gezegd, het gezelschap weet die filmsfeer perfect neer te zetten. Vijftig minuten lang zie je fraai in beeld gezette scènes die allemaal naar die sfeer verwijzen. Het hele unheimliche arsenaal, dat de toeschouwer herinnert aan de tijd dat hij voor het slapengaan nog even onder het bed of in de kleerkast gluurde, wordt op de zaal losgelaten: slaaptreincoupés, schaduwen uit een Tsaristisch verleden, het gedool door Europese hoofdsteden, slapeloze nachten in vreemde hotels, het wachten op nieuws van thuis in trottoircafeetjes, het inruilen van familiejuwelen tegen karige deviezen, maar ook en vooral het bespied worden door echte of ingebeelde manspersonen, die om de haverklap in duistere portieken een sigaret opsteken, zodat hun gezicht iets héél onheilspellends krijgt.

In die sfeer zien we een vluchteling naar haar ultieme bestemming evolueren, waarbij de vraag of zij die bestemming ècht dan wel uitsluitend in haar verbeelding bereikt, onbeantwoord blijft. Een charmant schouwspel, dat wel. Is dat dan niet

voldoende? Helaas, neen. Want wat heb ik aan zo'n sfeertje? Moet ik daar het huis voor uit? Nee toch.

Dat een gezelschap een filmische produktie brengt is prima. Dat bewijst dat het theater genezen is van het trauma waaraan het sinds de opkomst van de speelfilm is gaan lijden, en dat het intussen genoeg zelfvertrouwen heeft gekregen om zonder gevaar voor identiteitsverlies met het nieuwe medium te flirten. Er mee flirten is één, eronder bezwijken is echter twee. Want het ziet ernaar uit dat Hesitate and Demonstrate met dit stuk een achterhoedegevecht levert met het medium film. Het lijkt alsof het de film in het creëren van een bepaalde sfeer alsnog naar de kroon wil steken. Het gaat daar duidelijk zo sterk in op, dat het in plaats van inhoud een aaneenschakeling van clichés brengt. Want over emigrés verneem je niets. Je wordt alleen herinnerd aan de manier waarop een aantal filmmakers in het verleden tegen het wereldje van Russische emigrés aankeek. "Het emigrantendom is zwart-romantisch!" Dat is de boodschap. Wil u mijn portie ook?

Goodnight Ladies is in wezen oerconservatief en volstrekt vrijblijvend amusements-theater in een bedrieglijk modernistisch kleedje. Het is ondanks zijn appèl aan kinderangsten geheel ongevaarlijk. Het zet niets op de helling, het stelt niets in vraag, het noopt niet tot herzien, het verontrust niet, het houdt alleen aangenaam bezig. In slaap vallen van verveling doe je niet, want de timing is perfect. Op het moment dat je stiekem naar je horloge gluurt, is het stuk uit.

De burger mag op zijn twee oren slapen. Op weg naar de bank zal hij ook morgen niet voor de voeten worden gelopen met afwijkende, zijn zekerheden in gevaar brengende denkbeelden. Avant-gardetheater, en dat wil Hesitate and Demonstrate klaarblijkelijk brengen, dient net als de paracommando bressen te slaan in de vijandelijke linies, opdat het gros ongehinderd tot bezetting van het veroverde terrein zou kunnen overgaan. Net zomin als het volstaat een rode muts te dragen om paracommando te zijn, is het voldoende een paar vormgrenzen te verleggen om tot de avant-garde te worden gerekend. En het weze ook maar eens duidelijk gezegd: het is helemaal geen schande niet tot de avant-garde te behoren. Een leger dat uitsluitend uit commando's bestaat, slaat alleen maar bressen, maar schiet niet echt op. Avant-garde en traditie hebben elkaar nodig zoals het brood de honger, om het met de woorden van de dichter te zeggen.

Door zijn preoccupaties met film, zowel op vormelijk als inhoudelijk vlak, roept Hesitate and Demonstrate met deze produktie herinneringen op aan *Laterna Magica*. *Goodnight Ladies*: theater als toverlantaarn, theater als lichtbak gericht op een publiek van gefascineerd toekijkende konijntjes. Nog even en de karabijnen knallen.

Men hoede zich voor toverlantaarns en lichtbakken: zij verlichten niet, zij verblinden.

Walter van den Broeck

Goodnight Ladies: ontworpen door het gezelschap Hesitate and Demonstrate, lichtontwerp: Tom Donnellan, geluidsband: John Darling, spelers: Lizza Aiken, Alex Mavro, Andrej Borowski, Dick den Braasem.